Kelimenin Metindeki Anlamı ve Söz Varlığı

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Gerçek anlam:** Kelimenin akla ilk gelen, sözlükteki temel anlamıdır: "**Ağır** taşları kaldırdı."
- **Mecaz anlam:** Kelimenin gerçek anlamından uzaklaşıp yeni bir anlam kazanmasıdır: "**Ağır** sözleri beni üzdü."
- **Terim anlam:** Bir bilim, sanat ya da meslek dalına özgü anlamdır: "Oyunun ikinci **perdesi** başladı." (tiyatro terimi)
- **Eş ve zıt anlam:** Yazılışı farklı, anlamı aynı kelimeler eş anlamlıdır (yanıt – cevap). Anlamca birbirinin karşıtı olanlar zıt anlamlıdır (geniş – dar).
- **Deyim ve atasözü:** Deyimler genellikle mecaz anlamlı kalıplaşmış sözlerdir (göz kulak olmak). Atasözleri, halkın uzun deneyimlerinden doğan öğüt veren sözlerdir; yazarı bilinmez.
- **Bağlamdan anlam tahmini:** Bilmediğimiz bir kelimenin anlamını cümledeki ve paragraftaki ipuçlarından tahmin eder, sonra sözlükten doğrularız.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Kalın yazılan kelimelerin **gerçek** mi **mecaz** anlamda mı kullanıldığını yazınız.
a) Dedem bahçedeki **ağır** taşları tek tek kaldırdı.
b) Arkadaşının **ağır** sözleri onu çok üzdü.
c) Kış gelince köyün gölü **dondu**.
ç) Sahnede repliğini unutunca olduğu yerde **dondu** kaldı.

2 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalın yazılan kelime **terim** anlamıyla kullanılmıştır?
A) Hava soğuk olduğu için boynuna kalın bir **atkı** doladı.
B) Dokumacı, **atkı** ipini çözgü iplerinin arasından geçirdi.
C) Çocuklar parkta akşama kadar **top** oynadı.
D) Bu yolun **sonu** deniz kıyısına çıkıyor.

3 Aşağıdaki kelimelerin **eş anlamlılarını** yazınız.
a) yaşlı b) cevap c) sınav ç) özgür

4 Aşağıdaki kelimelerin **zıt anlamlılarını** yazınız.
a) kalabalık b) cesur c) geniş ç) kazanmak

5 Deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.
1) göz atmak 2) kulak vermek 3) el ele vermek 4) içi içine sığmamak
a) dikkatle dinlemek b) birlikte çalışmak c) çok heyecanlanıp sabırsızlanmak ç) kısaca bakmak

6 "Köyün en yaşlı dokumacısı, **mahir** elleriyle tezgâhtaki desenleri bir bir tamamladı; onun bir haftada bitirdiği işi başkaları bir ayda bitiremezdi."
Cümledeki ipuçlarından yararlanarak **mahir** kelimesinin anlamını tahmin ediniz.

7 "Tiyatro" kelimesinin size çağrıştırdığı dört kelime yazınız.

8 Aşağıdaki ifadelerin başına doğruysa **D**, yanlışsa **Y** yazınız.
(…) Bir kelime farklı cümlelerde farklı anlamlar kazanabilir.
(…) Sanat dallarının terimi olmaz; terimler yalnızca bilim dallarında kullanılır.
(…) Deyimler genellikle mecaz anlamlıdır.
(…) Atasözlerinin yazarı bellidir.

9 Atasözlerini tamamlayınız.
a) Damlaya damlaya ..... b) Ağaç yaşken .....
c) Bir elin nesi var, ...

10 **Keskin** kelimesini bir cümlede gerçek, bir cümlede mecaz anlamıyla kullanınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **sıcak** kelimesi mecaz anlamda kullanılmıştır?

A) Yeni komşularımız bizi **sıcak** bir gülümsemeyle karşıladı.
B) Öğle saatlerinde hava iyice **sıcak** oldu.
C) Çorba çok **sıcak** olduğu için biraz bekledik.
D) Ellerini **sıcak** suyla yıkadı.

12 Aşağıdaki kelimelerden hangileri müzik, resim ya da tiyatro gibi sanat dallarında **terim** olarak kullanılır?

nota ekmek tuval dekor bulut suflör pencere

13 Kalın yazılan kelimelerin yerine **eş anlamlılarını** yazarak cümleleri yeniden yazınız.

a) Sergiye gelen **konuklar** eserleri hayranlıkla izledi.
b) Bu mimari **eser** yüzyıllardır ayakta duruyor.

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **zıt anlamlı** kelimeler birlikte kullanılmıştır?

A) Kitabı okuyup bitirdi ve rafına koydu.
B) Seyirciler oyunu sessiz ve dikkatli bir şekilde izledi.
C) Sergide eski ve yeni tablolar yan yana duruyordu.
D) Yanıt vermeden önce cevabını uzun uzun düşündü.

15 Paragraftaki **üç deyimi** bulup anlamlarını yazınız.

> Can, okul tiyatrosunda ilk kez rol alacaktı. Perde açılmadan önce heyecandan eli ayağı birbirine dolaştı. Öğretmeni sahne arkasında ona göz kulak oldu. Oyun bitip seyirciler ayağa kalkınca Can'ın ağzı kulaklarına vardı.

16 "Emek olmadan yemek olmaz." atasözünün anlamını yazınız. Bu atasözünü hangi durumda söyleyebileceğinize bir örnek veriniz.

17 **Kök** kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde **terim** anlamıyla kullanılmıştır?

A) Bu ağacın kökleri toprağın çok derinlerine inmiş.
B) "Gözlükçü" kelimesinin kökü "göz"dür.
C) Sorunun kökünü bulmadan kalıcı bir çözüm üretemeyiz.
D) Ailesinin kökleri eski bir Anadolu köyüne dayanıyor.

18 Kalın yazılan **tutmak** fiilinin her cümlede kazandığı anlamı kutudaki anlamlardan seçiniz.

beğenmek **süre almak** **elde bulundurmak**

a) Rüzgârda şemsiyesini sıkıca tuttu.
b) Seyirciler yeni oyunu çok tuttu.
c) Sergiyi gezmek bütün öğleden sonramızı tuttu.

19 Aşağıdaki mecaz anlamlı ifadelerin cümleye kattığı anlamı yazınız.

a) taş kalpli bir kişi b) tatlı dilli bir satıcı c) kara bir haber

20 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **göz** kelimesi gerçek anlamıyla kullanılmıştır?

A) Bu işi tek başına yapmaya gözü kesmiyordu.
B) Annem bu konuda hiç göz açtırmıyor.
C) Kardeşim her gördüğü oyuncağa göz koyar.
D) Rüzgârın savurduğu tozdan gözleri yaşardı.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Metinde kalın yazılan kelimelerden hangisi **mecaz** anlamda kullanılmıştır?

> Usta, teknedeki suyun üzerine renk renk boyaları **serpti**. Fırçanın ucundan düşen damlalar yüzeyde yavaşça **yayıldı**. Ardından ince bir bizle renkleri kıvrım kıvrım **dolaştırdı**. Kâğıdı kaldırdığında karşımızda renklerin **dans ettiği** bir bahar bahçesi duruyordu.

A) serpti B) yayıldı C) dolaştırdı D) dans ettiği

22 Metinde geçen atasözü, aşağıdaki düşüncelerden hangisini destekler?

> Elif, kilim kursuna yazıldığı ilk hafta hiçbir deseni tamamlayamadı. İpler birbirine karıştı, motifler kaydı. Yine de her akşam tezgâhın başına oturdu. Ustası onu izlerken gülümsedi ve "Sabrın sonu selamettir." dedi. Ay sonunda Elif'in ilk kilimi sergide yerini aldı.

A) Sabırla emek veren kişi sonunda başarıya ulaşır.
B) Bir işe başlamadan önce ustasından izin almak gerekir.
C) Kilim dokumak herkesin kısa sürede öğrenebileceği bir iştir.
D) Başarısız olan kişi başka bir işe yönelmelidir.

23 Kalın yazılan **perde** kelimesinin her cümlede gerçek, mecaz ya da terim anlamından hangisiyle kullanıldığını yazınız.

a) Oyunun ikinci **perdesi** ilkinden daha heyecanlıydı.
b) Güneş içeri girmesin diye **perdeyi** çekti.
c) Öfkeden gözlerine sanki bir **perde** inmişti, kimseyi dinlemiyordu.

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, **anlamına uygun** kullanılmamıştır?

A) Sınav sonucunu öğrenene kadar diken üstünde oturdu.
B) Birinci olduğunu duyunca sevinçten burnundan soluyordu.
C) Kütüphane projesine dört elle sarıldı.
D) Hazırladığı resimler sergide göz doldurdu.

25 Kalın yazılan **ince** kelimesinin her cümlede kazandığı anlamın **zıddını** yazınız.

a) Resmin ayrıntılarını **ince** bir kalemle çizdi.
b) Doğum günümü hatırlayıp çiçek getirmesi çok **ince** bir davranıştı.
c) Korodaki çocuk **ince** sesiyle şarkıya başladı.

26 Metne göre **zanaatkâr** kelimesinin anlamı nedir? Bu anlamı tahmin etmenizi sağlayan ipucunu metinden bulup yazınız.

> Çarşının en eski dükkânındaki bakır ustası, sabahtan akşama dek çekiciyle bakırı döverdi. Mahalleli ona ressam ya da heykeltıraş gibi sanatçı değil, **zanaatkâr** derdi; çünkü o, elinin emeğiyle hem güzel hem de günlük hayatta işe yarayan tencereler, sahanlar üretirdi.

27 Durumları uygun atasözleriyle eşleştiriniz.

1) Sakla samanı, gelir zamanı. 2) Ayağını yorganına göre uzat. 3) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

a) Sınıf, pano hazırlığında görevleri paylaştı; iş bir saatte bitti.
b) Deniz, harçlığı yetmeyince pahalı boya setini değil, bütçesine uygun olanı aldı.
c) Dedem eski düğmeleri atmamıştı; yıllar sonra torununun kostümünde işe yaradılar.

28 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **eş anlamlı** kelimeler bir arada kullanılmıştır?

A) Sergide eski ve yeni tablolar yan yana duruyordu.
B) Öğretmen soru sordu, öğrenci hemen cevap verdi.
C) Az ya da çok, herkes projeye katkı verdi.
D) Yüce ve ulu dağların eteğinde küçük bir köy vardı.

29 Aşağıda **baş** kelimesinin sözlükteki bazı anlamları verilmiştir. Cümlelerdeki anlamları numaralarıyla eşleştiriniz.

1. Vücudun boyunla birleşen üst bölümü 2. Bir şeyin başlangıcı
3. Yönetici, önde gelen kişi 4. Bir şeyin yanı, yakını

a) Ay **başında** yeni bir sergi açılacak.
b) Çocuklar sobanın **başında** ısınıyordu.
c) Güneşte fazla kalınca **başı** ağrıdı.
ç) Ekibin **başı** olarak herkesin fikrini dinledi.

30 Aşağıdaki durumu **bir deyim** ve **bir atasözü** kullanarak iki cümleyle anlatınız.
Durum: Okul korosu, konserden önce haftalarca birlikte prova yaptı ve konser çok beğenildi.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**